

Bağımsızlık ve Demokrasi Mücadelesinde **halkevi**

- ABD ve Askeri Müdahale
- Çocuk ve Çocuk Yılı
- Yoğ Sorunu
- Nikaragua
- B. Brecht
- Sanat Anlayışı Üzerine
- Halk Sağlığı

SAYI :9

HALKEVLERİ YAYIN ORGANI

AĞUSTOS 1979

başyazı

Direniş Ve Kültür

Nikaragua'da halk kazanmış, Emperyalizm dünya halklarının devrimci mücadelesine boynun eğiyor.

Emperyalizmin ve faşizmin ülkemizde yenilmesi de bağımsızlık ve demokrasiden yana güçlerin önündeki zor ama başarılabilir bir görev olarak ortaya çıkıyor. Ancak bu görevin başarıya sonuçlanması emperyalizme ve faşizme karşı doğru bir devrimci mücadele anlayışına sahip olmak la yerine getirilebilir. Bütün emekçi halk güçlerinin birliğinin sağlanması, pratikte doğru bir eylem çizgisinin izlenmesi bu anlayışın hayata geçirilmesinin önemli daha da güçleştirilmesidir.

Emperyalizmin öz kaynaklarından beslenen faşist güçlerin, ilerici halk güçlerini sindirip dağıtmak ve geniş halk kesimlerini teslimiyete zorlamak amacıyla, yaygın saldırı ve katliamları sürdürüyor. Yaşadığımız günler bu sorunun önemini daha açık bir şekilde ortaya çıkarmaktadır.

Ülkemizin her yanında ve toplumun tüm kesimlerinde faşist güçlerin saldırıları ve buna karşı halk güçlerinin savunmaları sonucu ortaya çıkan çatışmalar gittikçe yaygınlaşmaktadır. Faşist terör toplumun örgütsüz ve bilinçsiz kesimleri üzerinde imajlanarak doğrultuda bir korku ve teslimiyet eğilimi yaratmayı amaçlıyor. Faşist saldırıların yaygınlaşarak bulunduğu yerlerde de, halk kesimleri içinde savunma ve dayanışma eğilimleri güçleniyor. En geniş halk kesimleri içinde doğup gelişen faşizme karşı direnme eğilimlerinin örgütlenmesinin, bu eğilimlerin devrimci bir direniş mücadelesine dönüştürülmesinin gerekliliği de tartışma götürmez bir yalınlıkla görevlerimizle ilgisiz sorununu aydınlatıyor.

DİRENİŞ MÜCADELESİNDE KÜLTÜRÜN ÖNEMİ

Bir sınıfın ideolojik, sistemli bir bütün demektir. Bu sistemli bütün, altı olduğu sınıfa hayatın her alanındaki her türlü eylem için bir ideolojik bakış açısı da sunar.

Kültür konusundaki politikalar da, bütün politikalar gibi, altı oldukları ideolojik bakış açısı bağlamında değerlendirilebilir.

Devrimci mücadele, çok boyutlu bir alandır. Direniş mücadelesinde kültür alanı devrimci mücadelenin verileceği alanlardan birisidir. Daha önemli devrimci mücadele alanlarından ve araçlarından birisi olmalıdır. Ancak doğru devrimci politik çizginin temel aldığı çalışmalara göre biçimlenir.

Genel olarak emperyalizm döneminde burjuva kültürünün ilerici dinamiği (ümitsizlikle yitir, Emperyalizm ülkemizde bağımsız ve çarpık ekonomiyi nasıl oluşturmuşsa Kültürde de özgün dinamiği geliştirmemiş ve yapay bir kültürün oluşmasını sağlamıştır.

Emperyalizmin kültür politikası içerisinde, insanın örgütsüz güçlerini dönüştürme amacı vardır. Tüketim burjuva güdüleştirilmiştir. İnsanlar kültürel yaşamdan soyutlanmıştır. Toplumun korku yaygınlaştırılmıştır. Emperyalizm döneminde ortaya çıkan faşizm olgusunda ise; kültürel gelişimin önünün tıkanması değil, açıktan açığa kültürün yok edilmesi vardır. Toplumun korkunun temel alınması, kültür ve sanat eylemlerinde de bu korkuyu besleyecek gerici çalışmaların, insanları eğitilmesini her türlü gerçek özellikleriyle, güdülenin kültürel araçlarla küçültülmesi ve insanların örgütsüz insan sürüleri haline getirilmesini temel politik hedeflerdir.

Faşizme karşı sürdürülen mücadeleyle, devrimci mücadele bilimini içinde, yapay kültürle mücadeleyle abartmadan ama bu mücadeleleri küçültülmesinde de karşı durarak kuvvetleniyor.

Yapay kültüre karşı mücadele, faşizme karşı verilen mücadele biçimleriyle birlikte hayata geçirilmelidir. Halkımızın direnme gücü, dayanışma bilinci ve kendine güveni adını adını çok yitirdi mücadele araçlarının doğru kullanılmasıyla geliştirilebilir.

Devrimci Halkçeviler, bugüne kadarki demoyetmiş izdeleyerek, çalışmalarımızdaki hata ve eksikliklerin saptanmasına ve bunların düzeltilmesine çalışarak, faşizme karşı güçlü bir direniş mücadelesinin yaratılıp örgütlenmesini yönlendiren devrimci mücadeleyi, daha ileri boyuta yükseltmeye çalışmamızdır. ■

Faşist Terör Sürüyor!

Kilimli Halkevi Bombalandı

KILIMLI HALKEVİ BOMBALANDI

Daha önce yetkililerin uyarılmalarına karşın hiçbir önlem alınmaması sonucu Zonguldak'ın Kilimli ilçesi Halkevi Şubesi, geçtiğimiz hafta bombalanmıştır. Çevrede panik yaratan patlama Halkevi binasında oldukça büyük maddi hasara yol açmış, Halkevi'deki Atatürk büstü parçalanmıştır. Ulusal Değerlerimiz'e sahip çıkılması gereği (Devamı Sayfa 2'de)

HALKEVİNİN BOMBALANDIKTAN SONRAKİ DURUMU

Türkeş Faşist!

Frankfurt 3. Sulh Ceza Mahkemesi, MHP genel başkanı Alpaslan Türkeş'e «faşist» denilebileceğine karar vermiştir. Karar, Türkeş'in Federal Almanya'daki IG—Metall sendikasının yayın organında aleyhinde çıkan iddialar üzerine sözcüklerini mahkemeye başvurması sonucu alınmıştır. IG—Metall gazetesinde, bundan bir süre önce, MHP yanlısı örgütlerin Almanya'da ve Avrupa'nın diğer ülkelerinde giriştiği kanlı eylemler konu edilmiş, bu olaylarla Türkeş'in bağlantısı olduğu iddia edilmiş ve MHP genel başkanı Alpaslan Türkeş'e «faşist» denilmiştir. Bunun üzerine Türkeş, mahkemeye başvurarak kendisinin «demokrat» olduğunu, faşist olmadığını söyledi. Mahkemeye, IG—Metall dergisinde çıkan iddialar ve kanıtları çürütülecek hiçbir delili sunmadığı için Türkeş'in faşist olmadığını önce süren iddiasını reddetti ve daha sonra ilgili tüm giderler MHP

tarafından karşılandı. Karara itiraz eden MHP genel başkanı Alpaslan Türkeş, bir üst mahkemeye başvurarak faşist olmadığını karara bağlanmasını istedi. Ancak üst mah

keme de bu konuda olumsuz yanıt verdi. Türkeş'in gösterdiği kanıtların hiçbirinin kendisinin «demokrat» olduğunu göstermediğini karara bağladı. ■

«Baba» Uğurlu Kimdir?

Bundan bir süre önce kamuoyunu uzunca bir süre ilgilendiren, işadama Hüseyin Uğurlu'nun kaçırılması olayı, sanıkların verdikleri beklenmedik ifadelerle ilginç boyutlar kazanmıştır. Sanıklar, Uğurlu'nun ailesi tarafından kaçırıldığı, çocuklarının «— Babamızı güdüreceği» tehdidine kayıtsız kaldıklarını, hatta Uğurlu'nun ölmesini istediklerini iddia etmişlerdir. Sanık Ahmet Görül, Uğurlu'nun yeraltı dünyasıyla ilişkilerinin yanında, politik etkinliğinin de olduğunu söylemiş,

İmar ve İşkan Bakanı Ahmet Karaslan'ın Hüseyin Uğurlu'nun isteğiyle istifaya zorlandığını iddia etmiştir. Öte yandan Uğurlu'nun MHP'ye ve Ükü Ocakları'na para yardımını yaptığı sanıklarca ifade edilmiş, Türkeş'in Doğu bölgesinde son zamanlarda çıkan kanlı olaylarda, «Baba» Uğurlu'nun sağladığı silah ve para nın kullandığı söylenmiştir. Uğurlu olayının ardındaki gerçeklerin, önümüzdeki günlerde emniyet yetkilileri tarafından kamuoyuna açıklanması beklenmektedir. ■

ABD, Askeri Müdahaleye Hazırlanıyor

Uzunca bir süredir özel bir bir ordunun, ABD'nin Majave çölünde manevralar yaptığı, göl savaşına hazırlandığı bildirilmiştir. İran'daki son gelişmelerin ardından Arap ülkelerinin ABD emperyalizmine karşı kesin bir tutum takınmaları, ABD'nin Orta Doğu'ya doğrudan bir müdahaleyi düşündüğü iddialarını yaygınlaştırmıştır. Bu nedenle ABD'nin ikinci bir petrol bunalımına askeri bir müdahaleyle göçün aravacağı görüşü yaygınlaşmaktadır. Daha önceleri kamuoyundan titizlikle saklanan bu manevraların artık sık sık tekrarlanması,

olması, gizliliğin bir kenara bırakılarak «yüksek ABD çöçarları» propogandasının gün deme alınmasını gerektirmiştir. Ancak ABD kamuoyunun, Vietnam gibi bir deneyimden sonra, böyle bir askeri müdahaleye duyarsız kalamayacağı, izin vermeyeceği, en azından çocuklarını bu istilacı ordudan çekeceği savunulmaktadır. Viet Nam savaşının sonucunu etkileyen önemli faktörlerden biri olan «savaş aleyhtar» gösterilerin son zamanlarda durulması, ABD hükümetine, «ulusal menfaatler»den söz etme, emperyalist iğgacılığın kamuoyu karşısında

meşrulaştırma fırsatını vermiştir. Ancak ABD halkı, ülkelerindeki yaygın zenginliğin, sorumsuz tüketim alışkanlığının mercedlerden kaynaklandığını anlamaya başlamış, emperyalist —kapitalist sistemin artık yoksul halkların kazanımını içerek ayakta durabilen bir vampir olduğuna görmüştür. Bu nedenle, ABD'ni Orta Doğu'ya veya herhangi bir petrol bölgesine yapacağı askeri çıkartmaya, en büyük tepkinin kendi halkından geleceği öne sürülmektedir.

Kilimli

üzerinde geçtiğimiz günlerde renkli basın sayfalarının parlak sözlerle dokunan kuruluş ve parti yöneticilerinin hiçbir jep ki göstermedikleri patlama olayı, çevre halkı ve demokratik kuruluşlarca şiddetle kınanmıştır. Kilimli Halkevi Başkanı Mehmet Çağlar, bom bali saldırı üzerine yerel gazetelerde çıkan açıklamalarında: «insanlık düşmanı faşizmi inine tıkmak görevidir» demiş, «faşizmin zım, zulüm, işkence ve bombalı, silahlı saldırılarının mücaddelelerini durduramayacağı» söylemiştir. Çağlar, yerel gazetelerde çıkan açıklamalarında şöyle söylemiştir: «14 Ağustos gecesi, saat 3:15 sıralarında eli kanlı faşist canibere Kilimli Halkevimize bombalanmıştır. Halkevimize daha önce de girişilen saldırılar üzerine Başbakanlığa, Adalet Bakanlığına, İçişleri Bakanlığına kadar birçok yere başvurarak önem alınmasını istemiştik. Ancak bugün bu öncülerimizin hiç de ciddiye alınmamış olduklarını görüyoruz. Zaten, ilericiler içerikli bir duvar yazısını hemen silmeye kalkın belediye ve emniyet görevlileri birçok bölgede faşistlerin yazdıkları duvar yazılarını görmezden gelmektedirler. Bu bölgelerde, bu tür, faşist demagogiyi vanşitan yazıları halk silmiştir. Böylelikle faşist canilerin kimlerden cesaret aldıkları ortaya çıkmaktadır. Günümüzde emekçi halklara saldıran faşizm, düktiği kanda boğulmaktadır. Halkımız faşist odakları çok iyi tanımış, faşist yuvaların dağıtılması, faşizmin inine tıkmaması ve kendi can güvenliği için mücadele etmektedir. Tüm Demokratları Hericileri, Yurtseverleri halkımızın yanında faşizme karşı savaşmaya çağırıyoruz.»

örgüt haberleri

Tüm Şubelerimizin Dikkatine!

1 — Örgütsel bağımsızlığımızı korumak ve yasadışı ilk koşulu, örgütsel işbirliğimizi sağlamamıza bağlıdır.

Tüzüğümüzün 40. maddesi kapsamında Genel Yönetim Kurulunun 27-28.5.1978 gün ve 3 Nolu kararı gereğince, yukarıdaki amaçla ulaşmak için her şubemizin, ayda en az (100) liralık bir ödentiyi Genel Merkezimize düzenli olarak göndermesini zorunlu saymıştır. Bugüne değin, yapılan uyarılara rağmen bu görevin istenilen düzeyde yapılmadığı görülmüştür.

- Örgütümüze sahip çıkalım
- Kongremizle ilgili hazırlıklarımızı tamamlayalım
- Halkevi Gazetesini güçlendirelim ve yaygınlaştıralım

Halkevi / Ağustos 1979 / 2

BU SABAH

dudakların bir yeni sevinin coşkusuyla
türküler söylüyor
bu sabah
mavi sürgünler veriyor
söğüt dalları
yürücümün gümbürtüsü sarıyor bedenimi
ezip geçiyorum
tankları
topları
panzerleri

Mustafa Burhan Güneş

BİR YORUM

Halkımız Neden Yağ Bulamıyor?

Hilmi LOKMAN
Kimya Mühendisleri Odası

Yağ, insan yaşamının en önemli besin maddelerinden biridir. Kış basına tüketim, gelişmiş kapitalist ülkelere göre düşük de olsa ülkemiz insanları açısından da durum böyledir.

Tarımın, ülkemiz ekonomisinde sanayiye eş düzeye, hatta dışsatım olanakları incelendiğinde sanayiye göre önde gelen bir yeri vardır. Bir başka deyişle, Türkiye'de, halkımızın tüm besin gereksinimini karşılayacak ölçüde bir tarım potansiyelinin varlığı yadsınmaz.

Ama ülkemizde, yadsınamayacak bir gerçek daha var:

Piyasada yağ bulunmamaktadır. Halkımız bir paket yağ alamak için umutlu günlerini kuyruklarda geçirmektedir. Yağ günümüzde, ekonomik bir sorun haline gelmiştir.

Bir tarım ülkesinde, halkın her türlü besin gereksinimini karşılayacak tarımsal potansiyelle sahip bir ülkede, hemen her türlü hammaddenin kolaylıkla üretilebilen bitkisel yağlar neden bulunmamaktadır? Bu soruya verelecek doğru yanıt, yağ konusunu Türkiye'de bir sorun haline getiren ve bu sorunu bugünkü boyutlarına ulaştıran gerçek suçluları ortaya çıkaracaktır.

YAĞ YOKLUGUNUN SORUMLUSU KİMDİR?

Günümüzde yaşanan yağ yoksulluğu, siyasal iktidarların yıllardır uyguladığı yanlış politikaların sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Halkın, ülkenin çıkarlarına ters olan bu politikalar, siyasal iktidarlar tarafından, kısa vadede olsa, emperyalistlerin ve ülke içindeki yerli ortakların sorunlarının çözümü için gündeme getirilmiştir. Siyasal iktidarlar, yıllardır, yağ hammaddeleri olan ayçiçeği, pamuk ve benzeri yağlı tohum üreticilerinin sorunlarına hemen hiç ilgilanmemişlerdir. Ama, halkın ürettiği yağlı tohumları satın alıp, yağ haline getiren yağ sanayicilerinin sorunlarının çözümü için her türlü çabaya harcamışlardır.

1945—1950 yıllarına kadar halkımız, yağ gereksinimini esas olarak tereyağ, sadeyağ, gibi hayvansal yağlarla, zeytinyağı, pamukyağı, susamyağı, ayçiçeği yağı gibi bitkisel yağlardan karşılamaktaydı. Yağ yoksulluğu gibi bir sorun yoktu.

1952 yılında uluslararası bir Tekel olan Unilever-İş İstanbul'da bir margarin fabrikası kurmuş, VİTA, SANA gibi margarinleri üretmeye başlamıştır. Bu andan itibaren margarinle Tereyağı ve Zeytinyağı arasında bir rekabet başlamıştır. Margarin üretiminin sürekli küçülmüş, otuz yıl önce margarinin haberi dahi olmayan halkımız, bugün yılda 200 bin ton margarin tüketir hale gelmiştir.

Gelecekte yağlardan tereyağı, piyassız dengersiz fakat sürekli aleyhine gelişen ekonomik yapı nedeniyle üretim maliyetinin hızla artmasından dolayı rekabeti kısa zamanda yitirmiştir. Margarin tekelcilerinin, bir paket margarin alana «margarinle pişiren yemek tariflerinin yer aldığı bir yemek kitabının» hediye edilmesi gibi kampanyaları, tereyağının damar tıkanıklıklarına yol açtığı şeklindeki propagandaları da rekabetin margarin lehine sonuçlanmasına etken olmuştur.

Benzeri bir durum Zeytinyağı üretimi için de söz konusudur. Son yirmi yıldır, zeytinçiliğimizin geliştirilmesi için hiçbir olumlu adım atılmamış, hatta atılması düşünülen bazı adımlarda engellenmiştir. Sonuçta zeytinyağı da margarin karşısında rekabeti yitirmiş ve günümüzde margarinin en çok tüketilen yağ haline gelmiştir. Bu anlamda, yağ darlığı esas olarak Margarinin darlığı şeklinde ortaya çıkmış ve gelişmiştir.

MARGARİN DARLIĞI NASIL ORTAYA ÇIKTI?

Margarin ülke içinde tüketiminin artmasıyla, en temel margarin hammaddesi olan ayçiçeği üretimi de hızla artmıştır. Fakat özellikle, 1970 yıllarından itibaren ayçiçeğine uygulanan yanlış tar-

Emine Boztepe Çocuk ve Çocuk Yılı

ban fiyat politikası yani ayıçığı taban fiatların düşük tutulması, üreticili ayıçığından başka ürünler yetiştirmeye adeta zorlamıştır. Sonuçta ayıçığı üretimi azalmış, hammadde açısından bir «açık» ortaya çıkmıştır. Bu koşullarda yapılması gereken tek şey, üreticinin ayıçığı vb. yağlı tohumları üretmeye teşvik edilmesidir. Özellikle 1972-1973 yıllarında bu durum ortaya çıkınca, siyasal iktidar, halkın, üreticinin sorunlarıyla hemen hiç ilgilenmemiş, fakat aynı ilgisizliği yağ sanayicilerine karşı göstermiştir. Hammadde darlığı ortaya çıkar çıkmaz bu açık üretimin teşvik edilip artırılmasıyla milyonlarca dolar ödenerek ithal edilen hammaddeler ve yağlar, yerli fiatlarla düşük tutulmuştu. Bu da yetmemişti. Ayıçığı taban fiatlarla üreticiden aldığı yağlı tohumlar, 2. MC döneminde getirilen bir uygulamayla, alış fiatından 5 lira düşük bir fiatla yağ sanayicilerine devredilmeye başlanmıştı.

Yağ sorunu emperyalizmden bağımsız ele alınmaz. Bugün, ülkemizde margarin üretiminin yarısı, uluslararası bir Tekel olan UNILEVER tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu anlamda yağ üretiminde dışa bağımlılık da söz konusudur. Dışa bağımlılık, hammadde açığının ithalata kapatılması yoluna gidildiği zaman bir başka biçimde ortaya çıkmaktadır.

Kısaca, hammadde üretiminin artırılması yerine ithalatin desteklenmesi, taban fiatlarının artırılması yerine hazine den sanayicilere kilo başına beş lira ödenmesi, margarin üretiminin % 50 sinin emperyalist kuruluşlarca gerçekleştirilmesi yağ sorununun temelinde yatan gerçek nedenlerdir.

Dışa bağımlılık olgusu ve siyasal iktidarların halkın sorunlarına gözüm getirmeyen fakat yerli ve yabancı yağ sanayicilerinin çıkarları doğrultusunda gelişen politikaları yağ konusuna bugün bir «sorun» haline getirmiştir. Soru ise emperyalizmdir; emperyalizmin güdümündeki yerli yağ tekelleridir, siyasal iktidardır.

CHP ağırlıklı hükümet, yağlı tohum üretimindeki açığı Seker Şirketine yağı tohum üretimini teşvik yetkisi vererek çözmeye çalışmış sonuçta bugün bütün boyutlarıyla yaşanan bir KOLZA olayı ortaya çıkmıştır. Seker Şirketi Ayıçığı yerine Kolza ekimini teşvik etmiş. Trakya'da 250 bin dönümlük arazi KOLZA ile doldurulmuştur. KOLZA üreticileri, ürünün destekleme alımları kapsamına alınmasını beklerken, tam ürünün hasadı arında Kolza yağının gıda sanayinde kullanılması yasaklanmıştır. Bunun anlamı, bitkisel yağ açığının kapatılması yönünde alınan önlemlerin, harcanan çabaların boşa gittiğidir.

Üstelik, ithal edilemeyen tohumlardan üretildiği için, içinde yüksek oranda erusik asit gibi kalp hastalıklarına yol açıcı bir madde taşıyan KOLZA yağı bugün ayıçığı yağı adı altında piyasaya sürülmüştür. Bu da Kolza olayının, insan sağlığını tehdit eden bir yönüdür.

Bugünlerde yetkililerin yaptığı açıklamalardan yakın zamanda yağ sorununun çözülemeyeceği anlaşılmaktadır. Hükümet yetkililerinin «yağ sorununun çözümü için etkin önlemler alındığı» yolundaki açıklamalarının ardından nerden ne kadar yağ alınacağı belirtilmektedir. Etkin önlem denen şey aslında İTHALAT'tır. Yıllardır yağ konusunu bir sorun haline getiren ve bugünkü boyutlarına ulaştıran faktörlerden biri olan ithalat, sorunun çözümü doğrultusunda alınmış «etkin bir önlem» asla olmaz. Olsa olsa sorunu biraz daha derinleştirmekte «etkin bir önlem» olabilir.

Günümüzde yağ darlığı stokçuluk ve karaborsa arasında çok sıkı bir ilişki vardır. Bu yollarla yağ açığı yapıp olarakda körüklenmektedir. Çok gerçek olan demetim mekanizmasına rağmen, hergün ele geçirilen stok edilemiş yağlar ülke çapında önemli ölçüde stokların bulundugunu belgelemektedir. Kadı kı yakalanan dalma küçük balık olmaktadır. Düzenin doğal sonucu olarak, bil-yükü balıklara dokunulmamaktadır. Örneğin, hammadde yokluğu nedeniyle Mayıs ayında üretimi durdurduğu açıklanan Unilever'in hammadde depolarında ne olduğu bilinmemektedir. Hammadde yokluğuna rağmen MARS'A'nın 1978 kârının 8 milyona nasıl ulaştığı hiç araştırılmamaktadır.

Yağ sorunu, üretiminden tüketimine aslında sistemin bir sorunudur. Bu sorun, bugüne kadar olduğu gibi şurasında burasında, değişiklikler niteliğindeki önlemlerle temelden çözülemez. Fakat, konuya halkın çıkarları, ülkenin çıkarları açısından yaklaşılırsa, geçici de olsa, kısa vadede halkın yağ gereksinimini karşılayacak önlemler alınabilir. Bunun için:

- Yağlı tohum üreticisi, yağ üretiminde de söz sahibi olmalıdır. Üreticiler, üretim sürecinde aynı zamanda yöneten olmalıdır. Demokratik Halk kooperatifiçiliği, üretim ve dağıtımda etkin olarak örgütlenebilir. Yağlı tohum üretimi teşvik edilmelidir.
- Geleneksel yağlar olan zeytinyağı ve tereyağı üretimi ve tüketimi teşvik edilmelidir. Zeytinçilik ve hayvancılık geliştirilmelidir. Bugün piyasada zeytinyağı darlığına neden olan, büyük ihracatçı firmaların elindeki 50 bin tona yakın zeytinyağı stoku bulunup, piyasaya sürülmelidir.

— Yağ üretimindeki emperyalizme bağımlılık zincirleri kırılmalı yağ fabrikaları kamulaştırılmalıdır.

— Üretimden tüketime uzanan süreçte halkın çıkarlarına karşı olan tüm ilişkiler, uygulamalar tasfiye edilmeli, Devlet, anayasa da belirtilen «halkın besin gereksiniminin karşılanmak» görevini yerine getirmeli, halkımızın yağ gereksinimi en kısa zamanda karşılanmalıdır. ■

«Çocuklar en değerli varlıklarımızdır.»

«Çocuklar geleceğimizeyizdir.»

«Çocuklar mufla yararlar arnayan emek görevimizdir.»

1979 yılı boyunca bu ve buna benzer pek çok sözcükler duyulmuştur. Çünkü 1979 Birleşmiş Milletler (arafında) Çocuk Yılı ilan edildi. Hala insanca dünyaya gelebilecek olanaklarında yoksun olan, ilkel koşullarda dünyaya gelemeden ölen çocuklara; eğitsizlik ve olanaksızlık sonucu emen salgın hastalıklardan ötürü kitleler halinde ölen çocuklara; koy yollarında okula ya da doktora ulaşmak için çabalarından donup hayatını yitiren çocuklara; bir lokma emek için, ailelerine yardımcı olabilmek için, zehirli gazlar içinde boğulan, ellerini kollarını makine tezgahlarında yitiren, alın terlerini amansız sömürücülere peşkeş çeken çocuklara; Hiroşima'da, Vietnam'da, Nazilerin gaz vagonlarında kitleler halinde katledilen çocuklara; kendi topraklarında militeç olan Filistinli çocuklara «arınan» dir bu yıl. Ve elbetteki, bir eli yağda, birisi bakda, yediği önmünde, yiyeceğindeki arkasında olan ama gece de mutluluğu sağlanamaması olan burjuva çocukları da bu yılı coşkuyla karşıyorlar. Çocuk Yılı'nın amacını daha doğru kavrayabilmek, bu yıl içinde yapılacak çalışmaların sorunları ne ölçüde çözülebileceğini objektif olarak değerlendirebilmek için ilkin, çocuğun ne olup olmadığını ve toplumların tarihi gelişim süreci içinde, çocuğun aldığı yer incelemek gerekir.

Çocuk; insanın yavrusu, hayata yeni başlayan küçük bir varlıktır. İnsanoğlunun neslini sürdürdürebilmek için iki tür üretim ilkindir. Neslini üretir ve neslinin yaşamını sürdürecektir maddi, servetleri üretir. İnsanoğlunun neslini sürdürecektir olan çocuk, doğası gereği uzunca bir süre asalak yaşar ve madde-bilinc ilişkisi içinde yaşar. İşte bu özellikleri, onu diğer canlı yavrularından ayırır. Çocuk varlığını sürdürebilmek için sosyal çevresine bağımlıdır. İnsan bilincini belirleyen sosyal çevre olduğundan, çocuğun gelişim sürecinde, onun her türlü davranış, zihin ve bedensel özelliklerini, ağırlıklı olarak belirleyen, o sosyal çevrenin koşullarıdır. Çocuğun içinde yaşadığı toplumsal düzen, üretim biçimi (alt-yapısı) ve ondan kaynaklanan üst-yapı kurumları ile çocuğu düzene koşullar.

İkel köminal toplumda çocuğun eğitimi, klan içinde gerçekleşir. Çocuk doğal yaşamı içinde, toplumun yararına olarak üretime katkıda bulunur. Ancak üretici güçlerin gelişmesiyle, üretim araçlarının toplumsal niteliği ortadan kalkmış ve özel mülkiyet gündeme gelmiştir. Böylece, ezen ve ezilen sınıflardan oluşan toplum biçimleri ortaya çıkmıştır. Sınıflı toplumlarda, üretim araçlarını elinde bulunduran egemen sınıflar kendi çıkarlarını koruyan bu düzeni sürdürmek ve yetkinleştirmek için tüm araçları kullanmışlardır. Bu toplumlarda, egemen sınıfların baskısının en iyi örgütlediği kurum, devlet ortaya çıkmıştır. Egemen sınıflar, devlet aracılığı ile baskılarını yasallaştırmışlardır. Sınıflı toplumlarda, çocuk da egemen sınıfların çıkarlarını koruyacak ve onun baskı ve sömürü düzenini yetkinleştirecek bir konuma girmiştir. Çocuğu bu konuma getirebilmek için ona verilmesi gereken eğitim, sınıflı toplumların ilk dönemlerinde ailenin görevidir. Özel mülkiyetin çekirdeği sayılan aile en ufak ekonomik birimi oluşturur. Ezen ve ezilen sınıfların kesin olarak birbirinden ayrılmasıyla «kutsal aile» önem kazanmıştır. Ancak devletin giderek yetkinleşmesi sonucunda, çocuğun düzene koşullandırılması işi zamanla aile devlete kaymıştır.

(Sömürü düzeninin en son evresi olan) kapitalist toplumda, egemen sınıf burjuvazinin sürdürülebilirliği için, aile ve devlet kurumlarından olabildiğince faydalanmaktadır. «Kutsal Aile» kavramı ile gerçekleştirilmek istenen, çocuğun önce babasına, sonra babaların babası devlete bağımlı olmasına, baskılamasına, küçük yaşta düzene koşullanmasını sağlama (tır.) Günümüz dünyasının emperyalizm koşullarında, çocuğun düzene koşullandırılması, emperyalist eğitim ve kültür politikasına hizmet eden yaygın ve örgün eğitim kurumları ile yapılır.

Kapitalist toplumlarda çocukların yığınla sorunları vardır. Bu sorunlar ümüyle diğer toplumsal sorunlarla iç içe olup ekonomik düzenden kaynaklanmaktadır. Kapitalist ülkelerde, özellikle emperyalist ülkelerin sömürü alanı içinde olan geri bırakılmış ülkelerde, toplumsal sorunlar ve buna bağlı olarak çocuk sorunları da yoğunluk kazanmış, büyük boyutlara ulaşmıştır.

Sınıflı toplumlarda, her soruna olduğu gibi çocuk sorunlarına da sınıfsal açıdan yaklaşmak gerekir. Dünya genelinde emperyalist, kapitalist ülkelerde çocuklar, sınıflarının tüm özelliklerini ve ya-

şam koşullarına sahiptir. Dünyadaki sömürge ve yarı-sömürge ülkelerin çocukları da emperyalist boyunduruğuna zümü altındadırlar. Güneydoğu Asya'da, Hindistan'da, Pakistan'da, Güney Amerika'da her yıl milyonlarca çocuk açlıktan, bakımsızlıktan, salgın hastalıklardan ölmektedir. Eğitim düzeninin bozukluğu, yetersiz beslenme, kreş, sağlıksız yaşam koşulları gibi sorunlar emekçi kesimin çocuklarının boyunlarında bir zincir gib. aslıdır.

Bir ülkenin çocuk ölüm oranını, o ülkenin genel sağlık durumuyla birlikte toplumsal ve ekonomik durumunu da yansıtan bir ayandır. 1970 ve 1975 sayılarına göre nüfusunun % 42 sini çocuklar oluşturmaktadırlar. Ülkemizdeki 0-14 yaş arası çocukların tüm çocuk nüfusuna oranı gelişmiş ülkelerden çok fazladır. Bu oran ülkemizde % 51.9 iken Fransa'da % 25.1, Almanya'da % 23, İtalya'da % 22, Türkiye'de 0-4 yaş arası bebeklere ölüm hızı, kırsal bölgelerde 54.9, kent merkezilerde 38.8 dir. Toplam hız ise 50.9'dur. Diğey bu ülkelerde ise bu oran çok daha düşüktür. Örneğin; İsveç ve 1.69, Fransa'da 2.59 dur, çocuk ölüm oranı ise ABD % 0.20, SSCB de % 0.15 iken, bizim ülkemizde bu oran % 1.53 dir. Türkiye'de köylerde doğan her 5 bebeten 1'i, bir yaşına basmadan ölmektedir. Gene kapitalist ülkelerde, egemen sınıflar tarafından çocuk emeği en kötü koşullar altında alabildiğine sömürül-

mektedir. Bu da çözüm bekleyen sorunların başında gelmektedir. İngiltere de maden işletmeleri milyonlarca çocuğun kemikleri üzerinde yüklenmiştir. Türkiye'de, özellikle tarım sektöründe çocuk emeği yoğun bir şekilde sömürülmektedir. Örneğin Hatay Bölgesi pamuk tarlalarında kullanılan işgücünün % 60 kadarı çocuklara aittir. Biz yıl içinde bu bölgede çalıştırılan yetişkin işçi sayısı 13.946 iken, çocuk işçi sayısı 24.442 dir. (Sayısal değerler için Bkz. ÜÇY TMKK 1979 Çocuk Yılı Konferansı, konuşma Metni, ÜÇY Hatay İl Komitesi Başkanı Onay Özgedik) Bu sayılar, ucuz işgücü olarak, kapitalistler tarafından çocuk emeğine gösterilen rağbetin korkunçluğuna yeterince açık lamaktadır. Sanayi sektöründe de çocuk emeğinin sömürü-

salatın bir günlük tutarını fu
na aktarın.»

— «U.Ç.Y. T—shortlarını sa
tın.»

— «Çocuk programlarına
para sağlamak için yürüyüş
ler düzenleyin.»

— «U.Ç.Y. pulları basın.»

— «U.Ç.Y. için bir ağaç dik
ilin.»

— «Televizyonda çocuklara
ilişkin, var olan en iyi film
lerden oluşan uluslararası
bir festival düzenleyin.»

— «Çocukların televizyon ve
radyo programlarını oluşturu
n.»

— «Çocuk haklarını vurgu
layarak sloganlar basın.»

— «Çeşitli yarışmalar (film,
fotoğraf, yazı, şiir, resim vb.)
düzenleyin.»

Bu önerilen eylemlerin yanısıra,
çocukların bu yıl kutlanmakta ve yeni yeni eylemlerini düzenlemekte ve bunları gerçekleştirmekteyizdir. Türkiye'de bu ülkelerden biridir. U.Ç.Y. komitesi, bir diz eyleminin yanı sıra, bir «çocukların parlamento günü» düzenlemeyi, çocuk sağlığını bu günkü kötü koşullardan kurtarmak için 8 milyon okuma—yazma bilmeyen anneye, Ziraat Bankasının hazırlayacağı, «annenin el kitabı» adlı bir okuma—yazma kitabını bastırması, bayram düzenlemeyi, var olan sorunları çözümlenecek «yığın bir yardım» sağlamayı planlamaktadır. Bakanlıklar bankalar ve gazeteler de, bu yıl katkıda bulunmaya çalışıp, yığın en güzel çocuğunu seçecek, çocuklar için hesap kampanyaları düzenleyecek, tüm okullarda süt verilemesini sağlayacaktır.

Sosyalist ülkelerden Sovyetler Birliği bu yıl, sonbaharda yapılacak olan, çocuk sorunları ile ilgili bir sempozyuma katılmayı; Macaristan, İtalya'da «çocuk hakları» üzerine yapacağı bir forumla bu yıl destek olmayı planlamaktadır; Polonya, uzaya ilk giden gemi ise Çocuk Yılı'nın ambleminin altından yapılmış bir plakettini göndermiştir.

Acaba yukarıda önerilen eylemler türleri ile, daha önce sözünü ettiğimiz çocuk sorunlarına çözümler bulunabilecek midir? Bence, iyi niyetli, insanlık duyguları olan insanın (sorunların arkasında yatan gerçek nedenleri saptandıktan) sorunları çözüme doğru olarak çalışmaları yapmağa seferber edildiği bu yıl acaba «kutlanmaktan» öteye gidebilecek midir? Acaba yapılan tüm araştırmalar, dünya gezileri ve ayrışın para fonları, özellikle sömürülen işçi sınıfının, emekçilerin ve ezilen halkların çocuklarının derlerine son verebilecek midir? Yoksa yılın bitiminde rafa kaldırılıp, izleyen yıllarda dünyaca saptanmış bir günde anılmaktan öteye gidemeyecek midir?

Devrimcilerin ve sosyalistlerin tüm bu sorulara vereceği yanıt olumsuzdur. Çünkü, sorunların gerçek kaynağı saptanmamıştır. Çünkü, bu çocuk sorunlarının gerisinde yatan sömürü mekanizması göz ardı edilmiş, çocuk sorunları

diğer toplumsal sorunlardan soyutlanmağa çalışılmıştır. Çünkü, çarpıcı bir biçimde saptanmış olan sorunların çözümlüne yüzeysel öneriler getirilmektedir. Çünkü, geri bırakılmış yarı—sömürge ve sömürge ülkeler bu yılda da dış kaynaklı yardımlardan medet ummaktadırlar; ve çünkü, emperyalistler belli etmeksizin tüm bu iyi niyetli çabaları kendi çıkarları doğrultusunda kullanmağa çalışmaktadırlar.

Bugün emperyalist ülkeler ve bunların diğer kapitalist ülkelerdeki işbirlikçileri, yani o ülkelerin egemen sınıfları, bir yandan nesilleri toplu halde katledebilecek yeni nükleer silahlar geliştirip, yapıları zarar vermeden insanları, çocukları öldürebilecek nötron bombasını reklamını yaparken, diğer yandan 1979'u Uluslararası Çocuk Yılı ilan edip, bu yılı kutlamak için şatafatlı hazırlıklara girişiyorlar. Gerçekte bu bir aldatmacadan başka bir şey değildir. Ve tek amacı toplumsal muhalefeti bastırıp, kitlelere hedef şaşırtmak sorunları bu düzen içinde çözümlenmiş göstermek, halkları oyalamaktır. Bundan önce ilan edilen; 1970—Eğitim Yılı, 1972—Kitap Yılı, 1975—Kadın Yılı için de yapılan çalışmalar da, sorunların temel kaynağı doğru saptanmadığı için, sorunları çözüme getirememiştir. Bugün eğitim, kitap ve kadın sorunları eskisinden de büyük boyutlara varmıştır. Yıllar içinde yapılan çalışmaların tümü, emperyalistlerin eğitim ve kültür politikasına ve ekonomik çıkarlarına hizmet etmekten öteye gidememiştir.

Sosyalistler içinse, bu değerendirilmesi gereken bir olanaktır. Çocuk yılında bize düşen görev; çocuklarla ilgili tüm sorunların diğer toplumsal sorunlarla içiçe olduğunu ve tüm bu sorunların, insanın insan tarafından sömürüldüğü kapitalist düzenden kaynaklandığını ve bu sorunların çözümlenmesini, sömürden uzak, sınıfsız bir toplum düzeni, yani sosyalizmi kurma savaşının başarıya ulaşması ile mümkün olabileceğini en geniş kitlelere duyurmak ve kavratmaktır. Sorunların göreceli çözümlerini getirecek ekonomik, demokratik haklarını almak için kitleleri savaşa sokmaktır. İşte bunlar bizim görevlerimizdir ve bu görevleri başarıyla yerine getirmek için tüm olanaklarımızla çalışmamız gerekir.

Sosyalist toplumlarda durum çok farklıdır. Ortada, çocuk sorunları diyebileceğimiz nitelikte, tüm emperyalist sistem içinde yaygın olan sorunlar yoktur. İşçi sınıfı iktidarı tüm çalışanların geleceğini garanti ettiği gibi, çocuğun geleceğini de garanti etmiştir. İşçi Sınıfının Devleti, doğrudan önce çocuğun her türlü gereksiniminin karşılayacak durumdadır. Anne en azından 3 aylık paralı, 1 yıllık parasız irin hakkına sahiptir. Çocukların uzmanlarca eğitildiği kreşler, yuvalar, okullar, çocuğu toplumsal bir varlık olarak

B. BRECHT'İ ANIYORUZ

UMUT EDENLER

Neyi bekliyorsunuz ?

Güvercinlerin sizinle konuşmasını mı ?

Ve doymak bilmezlerin

Size birşeyler vermesini mi ?

Ku'lar sizi yutmak yerine beslesinler ha ?

Doştuk adına

Dişlerini sökmeniz için

Kaplanlar sizi davet mi edecek ?

Beklediğiniz bu işte !

Bertolt Brecht

yetişirirler. Çocuklarda, toplumun çıkarımı her şeyin üzerinde gözeten bir kişiliğin oluşmasına yardım ederler. Bu toplumlarda, ne çocuğun sömürülmesinden, ne de çocuğun yeteneklerinin kısıtlanmasından, yaratıcılığının tüpülenmesinden sözedilebilir. Yeterli eğitim, sağlık ve beslenme olanaklarından tüm çocukların eşit olarak yararlanması için maddî temeller vardır. Çünkü bu toplumlarda sömürü ortadan kalkmıştır. Ezen ve ezilen sınıflar yoktur.

Bu anlamda sosyalist ülkelere çocuk yılında, düşen görev; kendi ülkelerinde varolan potansiyeli yükseltmek ve bir üst toplum biçimine geçiş için araç olarak kullanmak, enternasyonalizm adına tüm dünya halkları ve özellikle kurtuluş savaşları veren ülkelerde çocuk yılına bakışı doğru temeller üzerine oturacak çalışmalar yapmak ve emperyalistlerin sınıflı uzlaştırma çabalarını engellemeyi, onların gerçek yüzlerini teşhir etmektir.

Sosyalist ülkelerde durum böyleyken kapitalist ülkelere çocuklara sahip çıkacak, ailelerinden başka kurumsallaşmış bir yapı yoktur. Bu nedenle çocuklar için gerekli besinleri sağlama sorumluluğu ailenin omuzlarına yüklenmiştir. Maddî olanaksızlıkları yüzünden çocuğunun karnını bile doyuramayan ailelerden, yeterli ve dengeli beslenme istemek, çocuklara protein, karbonhidrat ve vitamin vermeyi öğretmek anlamsızdır. Bu ülkelerde, kişinin satılması gücünü gözardı ederek, beslenme konusunda eğitim yetersizliğinden söz etmek, sorunun çözümünden uzaklaşmaktan başka hiçbir şeyi getirmez. Emekçi kitlelerimizi sağlıklı beslenmenin kucağına atan, beslenme eğitiminin yetersizliği olsa bile, onları bu kördüğünden kurtarmayan, çözülmeye duruma getiren de egemen sınıfların bozuk ekonomik düzeni ve kültürüdür.

Sömürü gerçeğini göremeyen gözlere, beslenme eğitimi ni götürmekte direnmek, sömürü gerçeğini göden kaçırmaştır. Ülke nüfusunun % 15'i gibi azınlıkta olan bir kesimin Ulusal Gelir'in % 30'unu aldığını düşünürsek, soruna sınıfsal açıdan yaklaşmak gereği gözardı edilmez.

Kapitalist toplumlarda sorunlar, ezilen, sömürülen emekçi kitlelerin sorunlarıdır; ve insanın insan tarafından sömürülmesine dayanan ekonomik yarıdan kaynaklanmaktadır. Ço-

kalmaya mahkumdur. Bizlere düşen görev çocuk yılının bu anlamda anti-propagandasını yaparken, sorunlara ilişkin gerçek çözümleri gözler önüne sermek, emperyalistle-

Foto : Hobib YANÇ

cuk sorunu da böyle ele alınmalıdır.

Durum böyleyken, sonuç olarak Çocuk Yılı'nın sorunlara çözüm getirmekten çok uzak, soyut bir girişim olduğunu söyleyebiliriz. Birleşmiş Milletlerin, «hümanist» duygularla bu tip yıllar ilan etmesi, emperyalizm dönemini yaşayan, tekellerin, uluslararası mal oligarşinin ahtapot gibi kollarıyla kavracağı günümü dünyasında sonuçsuz

DEMOKRATİK PLATFORM TOPLANTISI YAPILDI

Emperyalizme, faşizme ve sövenizme karşı verilen mücadeleyi daha etkin bir biçimde sürdürmek amacıyla DİSK, TMMOB, TOBDER, TÜTED, TÜM-DER, TÜS-DER, TÜRK TABİBLER BİRİĞİ HALKEVLERİ, KÖY-KOOP, ÇAĞDAŞ HUKUKÇULAR DERNEĞİ başkan ve yöneticileri Eskişehir'de bir araya geldiler. Bir gün süren toplantı sonunda şu açıklama yapıldı:

«Emperyalizme, faşizme ve sövenizme karşı verilen mücadeleyi daha etkin bir biçimde sürdürmek amacıyla Eskişehir'de bir toplantı yapan biz aşağıda adları bulunan örgütler bu mücadeleyi ortak bir biçimde geliştirerek sürdürü-

ceğimizi kamuoyuna açıklarız. Emperyalist-kapitalist sistemin bunalımına daha da artışı derin bir biçimde yaşadığı emperyalizme bağlı tekeli sermayeye desteklenen faşist örgütleri terör ve cinayet ortamını sürdürmek için her yola başvurdukları Türkiye'nin her yerinde ve özel

olarak doğu ve güney doğuda yoğun biçimde sürdürülen anti-demokratik baskılar arttı. İşsizlik ve pahalılığın giderek arttığı Türkiye'de sömürü, baskı ve zulme hedef olan tüm emekçi halkın-kitlelerimizin öncelikle kısa vadede istemlerinin hayata geçirilmesi için,

— Sıkıyönetimin kaldırılması,

— Tüm faşist odakların kapatılması, faşist canlardan hesap sorulması,

— İşsizlik ve pahalılıkla mücadele,

— Güncel ekonomik ve demokratik sorunların çözümü, özel olarak tüm çalışanların sendikalaşma hakkının tanınması,

amacıyla Türkiye çapında kitlesel eylemlere ve gerekli her türlü demokratik çalışmaya girişeceğimiz, anti-emperyalist, anti-faşist ve anti-sövenist mücadeleyi demokratik örgütlerin daha etkin ve yaygın birlikteliğini sağlayacak biçimde genişleterek ve geliştirerek sürdürüceğimizi tüm kamuoyuna duyuruyoruz.»

Özgen SEÇKİN

HALKIN SANAT ANLAYIŞI VE YENİDEN SANAT EĞİTİMİ

Öteden beri süregelen, halkla aydın kişiler arasında belirli bir aralığın varlığı. Aydın kişi, halk çelişkisi hâlen de devam etmektedir günümüzde. Halkta bakış biçiminin nesnel olmayışı, zaten varolan dengeye ekonomik yapıyla birleşince halkla bağlarını iyice koparılmasını doğuruyor. Bir yan en az koşullarda yaşamını sürdürürken diğer gücüne göre bir yaşam düzeyi tutturarak diğer gücüne göre bir yaşam düzeyi getiriyor. Halkın bulamadığı, yapamadığı birçok şeyden yararlanabiliyorlar aydınlar. Bu durum bile, iki farklı toplumsal yapının kişileri arasında oldukça derin uçurumlar açıyor. Küçük burjuva kökenli ya da kökeni ne olursa olsun halktan kopuk aydınlar, bu uçurumun başarısız olup çıkıyorlar tarih sahnesine. Halkın sorunlarını konuşan aydınlarsa genellikle işin bilincinde oldukları için zaman zaman bir haç kurma konusundaki yapay ilişkilere giriyorlar. Fakat halkçı olma' gibi 'suni' bir kaygı taşıdıkları için popülizmin ve diğer halk dalkavukluklarının bataşına saplanıyorlar. Yıllarca bu böyle sürdüren işinçileri. Bunların hiç birini halk, içine sindirememiş ve inançları tam olmamıştır, bu gibi kişilerle.

Aydınlar genellikle etkileyici durumunda olduklarından, etkileyecekleri alanın önemli büyüktür. Etkileyecek alan kendi sınıfsal yapıları içindeyse ya da doğrudan kendi sınıflarına etkilemedeki başarı düzeyleri oldukça yüksek olur. Etkileyebilecek alan ve amaçlanan sınıf ya da katmanları kendilerine yabancıysa iş değişir. Başarı düzeylerinin düşük olacağı anlaşılabilir. Halka dönük çalışmalar her zaman bu ikinci düzlemde yapıldığı için kazançlar da bu bakımdan az olmaktadır.

Diğer yandan aydınların dünyaya bakış tarzları da, ideolojik tavırları da çok önemlidir. Bir ilericü-sosyalist—devrimci aydınla, hümanist bir aydınla sınıflara yönelik çalışmalarında belli oranlarda başarıları olma şansları vardır. Günümüzde ikinci kategorideki aydınlar daha başarılı görünmektedirler. Geçmişten edinilen kültür, oluşumuna ters, onu yıkamaya çalışan bir aydının gücü oldukça zordur. Bunun yanında gerçekliği yalvarı şüphelerle kapatan ve hedef göstermekten kaçınan aydının başarı düzeyi birincisine göre daha düşüktür. Fakat iticininin etki alanının parlama gösterebilme yeteneği az, ya da hiç yoktur.

Aydınların değişik etkilemelere yönelik bu çalışmaların halk açısından değerlendirmek ve bunu özel bir konuya, sanata indirgemek bu yazının asıl amacı olduğu için değişik aydın tiplerinin irdelemesine

geçmeyeceğiz. Yalnız bilinmesi gereken, ele alınacak aydının bugünkü hâli mücadelemizde bize uygun düşün aydını tipidir.

Özellikle burjuva aydınlarca halkın sanata yabancı olduğu, halkın bu sanat olayından hiç bir şey anlamadığı öne sürülür. Bu yargıyla kesinlikle bir hayır demek gerekiyor. Olsa olsa 'hoşlanmama' diyebiliriz buna. Evet halkın sanattan anlamadığı doğrudur; ama görüşünü dört açalım, hangi sanattan: Karşı sanatsal özellikleri bal gibi sırttan, ona hiç bir ses ilemeyen sanatın. Evet, sanata yabancıdır halk; ama hangi işi sanata: Onun değer veremeyeceği estetik düzeyde olan, uyuturucu, hayattan kopuk, yozlaştırıcı sanat.

Bunlar için öncelikle verelim. Tarih boyunca halk, şiir üretmiştir. Şiir üreticileri çıkmıştır arasından. Ama yaşadığı şiirler, bize bugüne ulaştırdığı şiirler, bugün bile aynı güzelliği taşıyan, aynı içerikle işlevini sürdüren şiirler... Geçmişte yaşayanların beğenisi bugünkü halkta da yaşamaktadır. Biz küçük burjuvaları da etkilemektedir. Bugün eğilimleri dinlediğimiz çoğu anonim olmuş şiirler yine aynı çizgiyi taşıyabilmektedir, bize. Ve birçok geçmiş sanatsal ürünler bugüne kalabilmişse, bu biraz da o günkü yaşayan halkın seçmesi 'çok isabetli' yapmış olmasındandır.

Bugünkü halk geleceğe öyle sanat ürünü seçecek ki, biz bile seçilen ürünün güzelliğinin pek az farkına varabileceğiz. Halkın kalburundan titize elenerek geçecek sanatsal yaratımlar belki giderek halk tarafından daha da bir güzelleştirilerek, anonimleştirilerek ve yarımlara itilecektir. En büyük eleştirmen ve en iyi düzeltmen bu aşamada halktır.

«Bizim adlandırdığımız sanat halkın beğenisini kazansa ne olur, kazanmasa ne olur» gibi bir soruyu yıllarca soran burjuva sanatçıları daha sonra ürettiklerinin birkaç yıl bile yaşamadığını görünce feryadı yapıyorlar: Sanat çağımızda gerekli mi, gerekli mi? diye; soru sorarak üstelik. Ve bir takım suçlamalar getirerek. Daha sonra balon gibi şişirilip hemen patlayacak bir başka yolu, yöntemi 'yenilik' adına deniyorlar. Tüm bunlar tutmayınca yine feryadı koyuyorlar: «Sanat ömrünü tüketti, zamanımızın insanı için sanat gereksizdir» diye... Bunlar bilmiyorlar ki, ömrünü tüketen sanat değildir, bizzat kendileri tükenen; sınıfsal hakları, kendi biçimsel uğraşları: Bir bilgi türü olan ve yeni yeni şeylerin öğrenülmesinde önemli yeri bulunan, üstelik insan doğasının bir gereği sanat ölü mü? Onlar fildişi kulelerinden göremeseler bile o, halkın arasında mutlaka vardır, bir olgudur, canlı bir biçimde işlevini sürdürmektedir; yeni yeni biçimlenişlerle, içerik kazanısıyla daha zengin bir durumda yaşamaktadır.

Bu böyle olunca aydınlarla bu aşamada düşen en büyük görev, varolan yapıyı daha canlı kılmak, daha çağdaşlaştıracak bir içerik ve biçim kazandırma sürecinin hızlandırılmasına katkıdır. Yıllarca sanatı bir

kapalı kutu, bir öcü olarak sumanların ekmiş oldukları bu çibani kurutmak, sökülüp atmak, halka bazı gerçekleri aktarabilmek... Halkta çağdaşlıktan yararlanan aydınların yine halkın sınıfsal konusuna yöneliminin yollarını yine halkın sınıfsal konusuna yönelim yoluna girmek; yeni değerler üretilebilir.

Halkın sanatı kavrayışı bizim özellikle üstünde duracağımız bir konu olmalı. Halkın kendi değerleri üstünde yükseltilmesinin önemli olduğunu biliyoruz. Ve ona yeni anlamda hak duyacağı, öğrenilebileceği kapıları aralamalı, giderek enginliğini genişletilebilir. Geçmişteki sınıfsal tavır olmayan bazı akımlar gibi olmayacaktır bu gelişme, bu çalışma. Bu, birlikte varılacak kurtuluş yoluna da ışık tutacaktır. Aydınların işi bilioçlü bir sanat eğitiminin üstlenmeleri olacaktır, bu süreçte. Halkın sanat eğitimi, halkın bazı yeni içeriklerden bilgi kazanımını kolaylaştıracaktır. Haz duyuma, devrimcilerle bütünleşme, bir çekirdek demokrat kültür birikimini oluşturma, yeni insanın yaratılmasında toprağa bir tohum bırakma ve değişik dünyaya görüşü kazanma gibi önemli nicel birikimlerin seyriyi hızlandırmada aydınlarla düşen görevi elbette büyük olacaktır. Başlı başına bu konuda kafasını yormayan kişiler, küçük burjuva aydınlarının geçmişte üstlüklerle hatahah sonuçlara düşecekleri akıldan çıkarılmamalıdır.

Halkın 'gerici' bir yanının olmadığı da değildir. Yalnız yılların vermiş olduğu, kazandırdığı okumalar, hukuklar halkın gerici yanını karmışlamış, onun aynı yerde sayması için çalışmıştır, Yıllarca okuma yapmadan yoksun bir durumda elyordamaya bir şeyler aramış, başkaldırmış, fakat sonuçta yine yenik düşmüştür. Kendi dışından getirilen her şeyi karşılaması bu yüzden. Ona, onun için gereken çalışmaların verilebileceği bir şeyi elinin tersiyle itmesi söz konusu değildir. Yeter ki yapılının kendinden olduğunu anlasın, inansın. Halkın somut durumunu değerlendiren, tüm yönlerinin gözetilmesini istiyor. Ve çalışmaların, onun eğitilmesinin anahtarı ancak böyle elde edilebilir. Çelişkileri neledir, sevdi- leri neledir, acıları nereden kaynaklanmaktadır, ne istemek, ummakta ama ne bulabilmektedir; sözcük- nusu sanata yaklaşmışsa, halkın bu konudaki tavırını olumlu ya da olumsuz kaynakları neledir. Bunları irdelemek ve yeniyi yaratırken, gerçekliği gözardı etmemek gerekir. Tüm bunların yöntemi ise her özele göre ortaya konulmalıdır.

Çalışmalar somutu ele alan, onu açan, kavratan nitelikte olmalı zorundadır. Ters yönde koşullandırılmaya çalışan halkın bilincini yeniden bilmek aydınların kavrayışı ve titiz çalışmalarının eseri olacaktır. Bu çabaları demokratik kuruluşla birleşince gerçekleştirilebilirler olacaktır. Bütün sorun bu konuda duyurduğu davranışları, kendi egomuzu tatminden öte bir sorumluluğu yüklenmek isteyip istememizdedir. Amaçlanan çalışmaların düzenli kurumlarından beklemek, istemek artık safiik olacağı için mutlaka üstesinden gelinmesi gereken hedefler olarak ele almak gerekir.

Bu konuda bazı aydınlar işi devlete vermek, ona bırakmak için yazı yazıp, demekler gibi demokratik kuruluşlara tüm sorunlarına katkıda bulunması bakımından devleti zorlama yolunu öneriyorlar. Bu aydınlar ayrıca devlet ideolojisini görmemezlikten geçerek bu gibi demokratik kuruluşlara aynı ideolojiyle yaklaşılmasını dolaylı olarak istiyorlar. Ekonomik ve bazı olanaklar 'tasep' ederken bir türlü geçmiş alışkanlıklarından ayrılmıyorlar. Eğer devlet bu gibi işleri üstlenecekse, böyle bir gereksizleme duvarına zaten kendi kurumlarına yeniden göden geçirir. Kaldı ki, böyle bir şey yapması, amaçlandığı gibi doğrultuda çaba vermesi düşünülemez. Kendi gücüyle kendine hizmet sınırları hayata geçirmekten korkan bir demokratik kuruluş ve onun çalışanları hiç bir zaman başarı elde edemeyecekleri gibi bağımlılıktan da kurtulamazlar.

Ele alınacak çalışmalar, politik, ideolojik çalışmaların bir parçasıdır, yargısını yeniden anlamıştağın bilmem gerek var mı? Yine bu çalışmaların dışlanmaya, kültürel sorunlarıyla ve kültürün özgü alanlarıyla ilişkili çalışmalarını gereksiz görmeye aklı başında herkesin hakkı olmalıdır.

Mücadelelerin karmaşıklığı, çalışmaların çeşitliliğini doğal olarak doğuracaktır. Ve kitlelerin bir safı toplanabilmesi için değişik bilgilendirme yollarını; değiştirme—dönüştürme gibi önemli nitelik farklılıklarına hizmet edici çok yönlü yöntemlerin gündeme getirilmesi, verilecek mücadelenin özgülüğünden kaynaklanan bir gerçekliktir. Sanat eğitiminin, yeniden sanat eğitiminin sağlayacağı avantajları diğer mücadele biçimleriyle birlikte hayata geçirmeye; direnme gücünü, dayanışma bilincini, kendine güveni, yaşama sevgisini ve kişilik oluşumunu gerçekleştirmeye azami özen gösterilmelidir... ■

Desen : Onur UTKU

Halk sağlığı üzerine

Halk sağlığını genel kavram olarak anlatmak istediği ilke toplumun her türlü buluşu veya yok edici hastalıklara karşı belirli bir koruma içinde bulunduğuna inanır. Bu koruma toplumun kendiliğinden sağlığını ve yaygınlik ilkesine uygun olarak ilgili uzmanlar, hizmetleri yörcün demokratik katılımı da içeren özel bir örgütlenme gereğini beraberinde getirir. Hastalıklardan korunma salt aşılama, çevre temizliği, gibi işlemlerden oluşmaz. Bu kavram içinde beslenme, konut, ulaşım, giyim, çalışma düzeni, sosyal güvenlik, bireysel güvenlik konularında yer alır. Halk sağlığı ilkesel olarak toplumun tamamı ile birlikte başlar. İkiel-komünal toplum döneminde doğanın karşısında kısıtlı olanaklara sahip olan insan sağlığına yönelik gereksinimleri (beslenme, giyim, konut gibi) ortaklaşa sağlayıp ortaklaşa kullanıyordu. Bu dönemde üretim araçları son derece ilkel ve yapımı kolay (balta, sopa, vs.) olduğu için üretim araçlarındaki ortaklaşa hak rühtüklü ortaya çıkmış; doğa henüz kontrol altına alınmadığı için yine karşısında bireysel değil ortaklaşa mücadeleyi gerektiren bir sorun olmuştur. İkiel komünal toplumda modern toplumun sağlık araçlarına ulaşmak mümkün değildir. Fakat kendi sosyo-ekonomik yapısı içinde var olan neyse ortak yarar açılmış ve ortaklaşa kullanılmıştır.

Üretim araçlarının daha karmaşık yapıya ulaştığı dönemde toplum içinde zanaatkarlar ortaya çıkmış yani uzmanlaşma olgusu görülmüştür. Bu uzmanlaşma birlikte toplum içinde yeni bir sınıf belirmiş bunlar üreticileri üretim araçlarını değişim yoluyla satarak gereksinimlerini karşılamaya başlamışlardır. Giderek ticaretin ortaya çıkmasıyla servet birikimini başlatmış bir servet korumak ve kollamak amacıyla siterlerin oluştuğunu görüyoruz. Servetin korunması için bir mistiklik mekî ve omu etrafında askerlerin yer almaya gerekiyordu. İşte sermaye-yönetim bütünlüğü siterlerin ortaya çıkmasıyla birlikte kendini gösterir ve tarihi süreç içinde değişik toplum biçimleri sinifler topluma kadar sürüp gider. Siterlerin oluşmaya başlaması ile birlikte köleciler toplum biçiminin ortaya çıktığını görüyoruz. Site içinde oluşan servet büyümeye ve onları bekleyen askerleri beslemek için gerekli üretim en ucuz emek yöntemi olan başka siterlerden savaş yoluyla esir olarak çalıştırmak yöntemi gelişmiştir. İşte köleciler toplum döneminde tamamen boğaz çokluğuna çabırtilan, hiçbir yasal ve insansal hakları olmayan yani sağlık kavramı dışında bırakılmış bir sınıf ortaya çıktığını görüyoruz. Köleler ortalamaya yaşları 25-30 arasında değişen karın tokluğuna çabırtilan insanlardır. Zaman içerisinde bunların yaşam koşullarının bozukluğu salgın hastalıkların çıkmasına neden olmuş, efendileri de bu salgın hastalıkların etkisi ile ölmeye başlamıştı önce kölelerin siterler dışında tutulması özel hizmet kölelerinin kol emeklerinden ayrılmaları bir örnek gibi görülmüş fakat bununda bir çıkarıcı olmamıştı salgınların devam etmesinden anlaşılmalıdır. Bu dönemde efendilere karşı kitlesel köle başkaldırıları görülmektedir. Hatta bazı yerlerde site yönetimini ele geçiren köleler görülmüştür. Köleciler siterler arasında ekonomik farklılaşma boyutlarını aşmıştı büyük siterlerin küçük siterleri de içine alarak daha büyük çapta merkezi otoriteyle oluşturdukları görüyoruz. Buna eski Anadolu kralılıklarını örnek olarak verebiliriz. Bu kralılıklarda hakim siniflar başlangıçta kölelere karşı daha acımsız bir örgütlenmeye gitmişlerdir. Kölelerin zaman zaman toplumsal yaşam kısmı katılmaları söz konusu dahi olmuştur. Bunların içinden büyük sanatçılar (Fidyas) edebiyatçılar (Xenon, Zenon) dahi çıkmıştır. Kölelerin eskisi gibi halk sağlığı yönünden kitlesel ölümlere yol açmayacak şekilde örgütlenmelerine rağmen bu kez de büyük yerleşim birimlerine ait sorunların çıktığını görüyoruz. Köleciler toplumun kralılıklar döneminde oluşma en elverişli olan yerlerde yani büyük şehir ağızlarında yerleşim bölgeleri kurdukları görüyoruz. (Örneğin, Efesus, Halikarnassus ve baş.) Deniz ticaretinin sermaye birikiminin can damarı olduğu bu dönemde kralılıklar arası rekabette doğan ekonomik bunalmalar nehir ağızlarını eskisi gibi köle kullanılarak temizlenmesinin aktatması giderek boğazlarda oluşan bataklıklardan yayılan sıtma sıfı farkı gücün etkisiyle kitlesel ölümlere yol açmış. Sifus gibi bazı şehirler kapı kapamaca, kırılarak tamamen tarifi şahnesinden çekilip gitmişlerdir. Halk sağlığı konusunda giderek deneyim kazanan hakim siniflar feodal toplum döneminde ezilen kitlesel yükselen dincilerin karşısında keskin ağızlı biriz aktıkları görüyoruz. Örneğin feodal toplumda artık emekçinin bir evi, bir ailesi, gelirden arda olsa payı

yetersizde olsa kayınan tenceresi vardır. Ama insanın doğa karşısındaki gücü sağlık açısından fazla bir artım göstermemiştir.

Feodal dönemde hekimlik kurumu tamamen birkisel kaynaklı ilaçlara dayanıyordu. Bu ilaçlar zaman süreci içinde insan oğlunun gözleme ve deneye dayanan bulgularından özümlenenek oluşmuştu. Hekimler sanatlarını belirli bir ücret karşılığında da yapmıyorlardı. İyileşen insanların şükran duygularını anlatan bedyeler kabul ederler ve hayatlarını böyle geçirirlerdi. Buharlı makinanın keşfiyle sanayileşme sürecine girildikten sonra teknik alanlarda hızla modern kapitalizmin örgütlenmeye başladığını görüyoruz. Maden, metal iş kollarında sanayileşme hızla gelişirken ilaçta bu atılımı görmekteyiz. 18. ve 19. asırda ilaç yine feodal dönemin ekonomik ilişkileri içinde yapılmı korumaktadır. 20. yüzyıl başında kimya sanayinde meydana gelen atılımı birlikte ilaç konusunda da araştırmalar alabildiğine ilerlemiş sonunda sanayinin vazeçilme ve en tatl kârları getiren bir dal olarak ortaya çıkmıştır.

1. Dünya savaşında ağır kesiciler ve ateş düşürücüler savaşta izlenen yıllarda büyük uluslararası ilaç tükellerinin sahneye çıktığını görüyoruz. Artık insan sağlığını temel ilkesi hastalıkları tedavi etmek olmuştur. Çok hastalık çok ilaç kullanımını getirdiğinden ilaç sanayinde kârları en üst düzeye çıkarmaktadır. Koruyucu hekimlik hizmetleri leri kapitalist ülkelerde en son tekniklere göre yeniden örgütlenirken, geri kalmış ülkelere tedavi edici hekimlik öğüt olarak veriliyor. Bu ilaç tükellerini gittikçe güçlendirmiş, geri kalmış ülkelerin halk sağlığı açısından da gittikçe geriliyerek daha fazla sömürülmesine yol açmıştır.

ÜLKEMİZDE HALK SAĞLIĞI

Osmanlı döneminin sonlarına doğru (19. asır sonu dahil) tamamen yerel kaynaklı birkisel ilaçların kullanıldığını görüyoruz. 1855'e kadar hekimbaşılar (Sağlık Bakanları) tıp fakültesi mezunu değildi. 20. asırın başından itibaren Avrupa güdümlüdeki tıp eğitimi ülkemizde ilk yabancı kaynaklı ilaçların kullanımını başlatmıştır. (ilk Tıp Fakültesi 1827 yılında açılmış olup, mezunları batıda ilaç sanayii henüz gelişmediğinden dışa bağımlı bir tedavi yöntemi geliştirmemişlerdi.) 20. asırın başından itibaren klinik, kına kına gibi ilaçların dışardan getirildiklerini fakat tamamen yerli ambalajlarla halka sunulduklarını görüyoruz. İttihat ve Terakki ile batıdan bağımsız bir laboratuvarcılığın da başladığını görüyoruz. Hasan kuvvet şurubu, öksürük şurubu piyasaya sürülmekte dir.

Cumhuriyet ile birlikte dışardan getirilen ilaç sayısında belirli bir artım gözlemekteyiz. Kına, aspirin, bromürü ampüller ithal edilmektedir. Fakat bir kısım ampüllerin hammaddelerinin dışardan getirilerek Türkiye'de ampül yapıldığını da görmekteyiz. 1936'lardan sonra süllamelerin ithal yoluyla ülkemize geldiği izlenmektedir. Türkiye'de ilaç konusunda ilk tatl kâr ilaç hammaddesi ithal eden Kızılay'ın elindeki kına stoklarını kilosı 200 TL sından labrotuvarlara devrettikten sonra bunların fiyatını 2000 TL yükseltmesiyle görmekteyiz. Böylelikle ufak labrotuvarlar bir geçede sermayelerini y0 katına çıkarmış oldular. 1946 dan sonra ilk ilaç fabrikalarının temellerinin atılmasıyla karşılaşıyoruz. Yabancı patentler altında yabancı hammadde kaynaklı ilaçlar hızla üretilmekte, tedavi edici hekimlik alabildiğince dışa bağımlı olarak geliştirilen, koruyucu hekimliğin ihmal edildiğini, halk tababetinin ise tamamen unutulduğunu görmekteyiz. Ninesimizin kullandığı sinameki «pürsenid» adı ile ve yabancı patent altında ülkemizde satılmaktadır. Yine halk tababetinin en belirgin ögesi olan ayon çeşitli fraksiyonlara ayrılarak değişik isimler altında piyasaya sürülmektedir. Türkiye artık uluslararası tükellerin gözde bir pazarı haline getirilmiştir.

NASIL OLMALI ?

Yazımızın başında belirttiğimiz gibi hekimlikte ana hastalıkları tedavi etmekten ziyade onların ortaya çıkmasını önlemektedir. Bu yıl hem ucuz hemde insani olan yoldur. Ülkemizde her ilacın rahatlıkla piyasada bulunduğu dönemde yaz ortalaması 56 (ileri ülkelerde 72) çocuk ölümleri binde 156 (ileri ülkelerde binde 20-30) olduğunu görüyoruz. Demek ki sif tedavi etmekle toplumunuzu kitlesel kırılmadan kurtaramamaktayız. Antibiyotik içerek ateşi düşen bir insan yeterince beslenmiyorsa yeterince soğuktan korunamıyorsa ve buluşucu hastalıklara karşı aşlanmamışsa yeniden hasta olmaya adaydır. Üstelik bu ikineci hastalığında ilkinde kullandığından daha fazla ilaç kullanmak zorundadır. O halde yaptığımız iş gerçek tedavidir. Geçici olarak hastalığı önlemek tedavi değildir. Onu kaynaklarında kurutmak gerekir. Bağırsak kurtulrı, içme sularından geçen mikropu bağırsak hastalıkları

Sürgün Meyveye Durdu

Ibrahim Erdem, genç bir yazar. Öykü ve romanlarıyla yazınımızda yerini alacak biri. Ben onu, beklenmedik bir günde, beklenmedik bir romanıyla tanıdım: «Sürgün Meyveye Durdu»

Her nedense, öykü roman denmiş yapıta. Böyle bir sifatlama yapılmış, yapıta bölümlerden-alt bölümlerden oluşmasından kaynaklanıyor: sanıyorum. Ama yanlış bu, mekanik bir değerlendirmedir. Ancak yapıttaki bir kaç bölüm bir öykü yetkinliği gösteriyor. Diğerlerine öykü dendiğinde eksik ürünler olarak kalıyorlar. Bu nedenle yapıta, kavramı tam karşılayacağından roman demek gerekiyor.

Ibrahim Erdem, kitabını «Sürülüp kurtulmaya, yitilmeye, baskı altında ezilmeye, eğilmeye, direnmeye, selam olsun diye...» yazmış, sunmuş okuyucuya. Yapıtta böylesine bir öğretiler anlatıyor. Bir direnen örneği gösterilmek isteniyor, gösteriliyor da. Aydın öğretmenin bu. Düzenle çelişkiyi olan, bu çelişkiyi yaşayan, göstermek isteyen biri. «Anladığın anlatılmayan alaktır» dizesini hiç unutmadan yapıyor gerekeni. Karşısında olan kitleye, öğrencilerine «Hakkınızı aramanız gerektiğinde direnizinizi ölümlü gözünize almadan sürdüreceksiniz. Yoksa sürülen, güdülen hayvandan değilsiniz bir insanınız olmaz. Kışiyeniz, kişiliğinizi etkileyen, isteğinizi ortadan kaldıran harekete karşı direneceksiniz. Durmazsın, susmazsın her türlü işleme layık olduğunuzu gösterir.» (sf. 10) diye sesleniyor. Bu nedenle bir daha bir daha derken, yeniden sürülmekle karşı karşıyadır Aydın öğretmenin. Boyun eğmeden gidecektir. «Biraz sona dostları değişimleriyle beraber arkada kalacaktır buralar. Yeni bir yer, yeni dostlara, yeni düşmanlara ulaşıcağız» (Sf. 19) Can pahasına, kurtuluş, insan pahasına çekildiği bütün bu güçlükler. Anadan, babadan, yarıdan ayrı olmak farketmezdi. Düşman saldırıyor, doğru yoldayız demek. Ayrıca «Çok şey öğreniyoruz bu yaşantıdan. Kendimizi, hayatı, sevdiğimiz hahhğımızı.» (Sf. 33)

Aydın öğretmenin romanın özlümlü kahramanı. Devrimci bir öğretmen. Bu nedenle olacak, yazar, Aydın'ın kişiliğini daha iyi vurgulamak kaygısıyla taşkınlardan Hatic'e'nin (Aydın'ın karısı) kişiliğini de özlümlü bir biçimde somutlaştırıyor. Öylesine ki; Aydın'ın arkadaşları Hatic'e'den «Hatic'e arkadaşın tarifi, bize daima devrimci bir anı olarak y0 göstermektedir. Hatic'e arkadaşın daha çok şey öğreneceğiz.» diye söz edebiliyorlar.

Bütün bunlar, bir gözleyicinin kalın çizgilerle aktarışı olarak kalması özlümlü değil. Romanda öylesine ayrıntılar var ki, asıl onlar süz gürmez birer madde alabiliyor. Örneğin, Aydın öğretmenin unuttuğu anda kendisine sahip çıkıyor. Heç gittiği yerde coşuyor, la karşılıyor. Bir türk gibı anlaşıp, bir bayrak gibi taşınıyor. Bu durum, devrimcilerin nitel dönüşümü hazır nice birikimi sağladıklarını (bir yerde yitirmelik olur bu) imliyor belki. Ama yetersiz. Aydın öğretmenin kişiliği, çalınmaları sük çizgilerle verildiğinden olacak, giderilmiyor bu aksaklık.

Ibrahim Erdem'in dilde de titiz olması gerekiyor. Son yıllarda politik çevrelerde süren tartışmalarda dilin havasını taşıyor. Eger bunu roman, öykü diline tam yedirebilirse kuşkusuz bir aşama olacak. Kendisi de bunun farkında sanırım. Çoğca, sözünü ettiğim de bunun farkında kullanıyor. Bunlara da yeni bir biçim vermeye çalışıyor sanki: «İstiracak köpek gülmeye.» bunun güzel bir örneği. Bir de «kıvanmak» ile «belli-tenyor» sözcüğünü az kullanırsa...

«Sürgün Meyveye Durdu» üzerine çok sözedilebilir.

Devrimci öğretmenin, özellikle bizim ülkemiz koşullarında çektiği, yititlikleri, başarıları destanlar yazdırır. «Sürgün Meyveye Durdu» işte bu destanlardan biri.■

Sürgün Meyveye Durdu, Ibrahim Erdem, Oda y. Şubat 1978, 80 Sayfa.

yine üstütmekten ve mikrop almaktan geçen akciğer ve nefes yolları hastalıkları, iyi beslenemeyenler ya kalandıkları hastalıklar ilaçla düzelecektir. Şüphesiz hayır.

- İyi beslenme
 - Soğuktan-sıcaktan korunmak ve barınmak
 - Buluşucu hastalıklara karşı aşılama
 - Rahat ulaşım olanaklarına kavuşmak
 - Doğadaki hastalık kaynaklarını kurutulmuş olması
 - Heç türlü baskı ve zülmenden uzak bulunmak
- Bugün insanımızı kemiren hastalıkların % 90'ına ortadan kalkması demektir. Ülkemizde sürmekte olan mücadelenin kökünde yatan en büyük etkenlerden birisi böyle bir topluma kavuşma özlemidir.■

Yazar İbrahim Erdem'le Bir Söyleşi

Yazar İbrahim Erdem, kendi deneyimle sızma kültüründe, Gazi Eğitim Enstitüsü'nde edebiyat öğretmeni. Öğretmene olan bir kişinin Türkiye'deki serüvenini uzun uzun anlatmaya gerek yok. Her öğretmenin başına gelenler İbrahim Erdem'in de başına gelmiş. Başından geçenlerin bir bölümü, ilk kitabı «Sürgün Meyyeye Durdu'da anlatılıyor.

İbrahim Erdem, çevresinde çalışkanlığıyla tanınan bir kişi. Başkaya hatırladığı yeni kitaplarının yanı sıra, daha önce hazırlanmış olduğu kitapları üzerinde de sürekli çalışıyor. Kendi gibi öğretmen olan eşi de, çalışmalarında İbrahim Erdem'in en büyük desteği.

İbrahim Erdem, kafasını ve yüreğini ülkesinde bağlanmış ruhuna adanmış devrimci bir yazarımız, öğretmenimiz. Öykülerinde ve çeşitli gazete ve dergilerde çıkan yazılarında bu aşığı görüyoruz. Osmula yaptığımız bu kısa konuşma sadece HALKEVİ okuruna bilgin izlenimlerimizle yanatacaktır.

CELİ DENKTAŞ

Size, kanaksadığımız için, yazmak daha kolay gelir. Yazarak derdimizi, özlemimizi, kavgamızı anlattığımız için bir iş yaptığımızdan gününüzü de rahattır. Ama yine de anlatı türünde çağın birisi olarak bir «konuşma» ya ne dersiniz? Söylemek isteyip de bugüne dek konuşemediğiniz şeyleri konuşalım. Çünkü, insanın kavgasını anlatmak başka, o kavgasını yaşadığını, teoristik tartışmak başka. Bu yolda konuşmak olur mu? Sanatın, öykünün sorunlarını tartışsak...

«Bir sanatçı ürünü oluştururken belirli bir uğraşın içinde olur. Bu uğraş insanın mutluluğudur bir bakıma. Yani iş insanın mutluluğu olmuştur ilk insandan bugüne çağın insanına dek bir sanatçı ürünü oluştururken onunla daha değişik şeyler konuşmak tartışmak ister. Bir bakıma ürünü okur ve kendisi de buna eleştiriyi de eklersek bu dönemin olayı tartışması, ortaya konan ürünün değerlenmesi çok önemlidir. Bu okuma, sanatçıya çok şeyler kazandırır. Kuşkusuz bu iş, okurun sımsal yanını gözünde bulundurarak, dünya görüşünün aydınlığında yapılmalıdır. Yani okuyucu sorunlarına ip uçları bulabilmeli üründe. Sanatçı da o ip uçlarına daha da inceleme, ayrıntıyla yaklaşabilmeli. Bu en sağlıklı bir biçimde, andığımız döneminde olur. Konuşmanın bu bağlamda yararına inanıyoruz.»

Öykücülüğümüzün geçmişi, 1870'lerden (Kıssadan Hisse, AME) bugüne yüzyılı aşır. Bu türleri öykününün acentliği kısa sürede sonuçlandı. Diğer bütün türler gibi öy-

kü de biçimini, tekniğini belirledi. Çeşitli akımlar öyküye de egemen oldu. (Bunların yetirilmiş tartışılır, ben yeterli saymıyorum. Ne romantik öykü, ne naturalist öykü, vb. Bence tam örnekler elimizde yok.) Bugüne dek bir bölük sanatçı yettiler, yüzlerce ürün oluştu. Türkiye'nin de bu arada, tüm dünya gibi, tüm geri bırakılmış ülkelere, gibi renge değişti, yüzü değişti. İnsan, insanlığın bilincine vardı. Mis kinliği bıraktı. Kavga adamı olmaya başladı. Tarlada, fabrikada, sokakta, masa başında, kürsüde kavgasını yitiriyor. Yeni hayat bu geri bırakılmış ülkelere dünya koşullarına uygun bir biçimde, kopuş bir biçimde yürüyor. Sanat, yaşamın yanısıra, değişirmeye, geliştirmeye öncülük yapıcısı sanat, bugün bu ülkede hangi boyutlarda, seninle Türk öykücülüğünün bu bakışla değerlendirilebilir...

«İlk çağ düşünürlerinden başlamak üzere sanatı «aynaya» olarak tanımlama gelenek olmuştur. Bu görüş uzun yıllar geçerliliğini korumuştur. Bir çok sanatçıya kılavuzluk etmiş tir, ilk çağın bu görüşü. Bugün de yabansı kaçmıyor bu tanımlama. Ama felsefede çok şey tartışıldı. Felsefenin boyutları genişledi. Materyalist felsefe yaşama egemen oldu. Önemli sorunları tartışma yönüne mi değişti oldu. Bu felsefeye katkıları olan bir devrimci de sanatın etkinliğini gözleyip şöyle söyleme gereğini duymuştur: «Sanat devrimin vıdasıdır.» Sanatın aynaya otmasıyla devrimin vıdası olması tanımları ya da benzetmeleri bir sanatçının ürününü oluştururken göz önünde bulundur-

ması gerekli belki de en önemli bir anahtardır. Sanatçı bu ayrımı yapıp yapıp sonra ölkesindeki insanın ekonomik ve sosyal durumunu saptaması gerekecek. Bizim gibi ülkelerde sanatçıların işleri daha da güçtür. Çünkü toplum topyekün bir değişim geçirmemiş tir. Ülkede bir anda iki çağı gözlemek iki ekonomik çözüm insanını gözlemek olasıdır. Yani feodal insanla, kapitalist insanı kaldırmadan birbirine sürtüncere geçer. Sanatçı bu ayrımı yakalamak zorundadır. Yoksa kendisine çizdiği yol onu bir yerlere götürür ama, topluma, insanına pek katkı olmaz. Yani değişen insanı gözlemek onun değişmesine yardımcı bulunmak önde gelen iştir. Gözleyici ve sosyalist kültürlü kişiyi, onun bir çok tavır ve davranışlarını belirleyen onun etkisinde olduğu feodal kültür-ür. Şimdi . . . vır ve davranışları mı zı, almaya çalıştığımız sosyalist kültürü değil de feodal kültürü belirliyorsak, burda kültürel yetkinlik varolamazdır. Kültürlü insan böyle çelişik bir konumdaysa kültürlü okuma yoluyla alamamış emekçi, köylü, işçi, memur hangi durumdadır? Bunlar yaşamı nasıl değiştirecekler? Kendilerini nasıl değiştirecekler? İşte bugünün öykücüsü romanı bu sorular yanı arayarak ürününü oluşturmak durumdadır. Anlatıldığı insanın iç çelişmesini ve toplumsal gelişmesini çok iyi ayırt etmek zorundadır. Yoksa anlatılmıyor kişi A hareketini yapması gerekirken biz ona B hareketini yaptırıyor. Bugün bu çelişmeler meybeli ama kendü kendimizi ze kötlük etmiş oluyor. Düşüncemizi baltalamış oluyor.

Edebiyat tarihimizden örnekler sıralamak olanaklı. Çünkü bu günün insanının yapısı karmaşılaşmıştır. İşte öykücünün ödevinin güçlüğü burada. Bu karmaşıklığı çözmeli onu göstermelidir öykücü, romancı. Öykücünün sorunları burada yatıyor, çözümü de...»

Öykü konusunda çok şey söylenmiş. Popülizm konusunda, popülizm ürünler verildi. Romantizm konusunda, romantik ürünler verildi. Naturalizm konusunda, naturalist ürünler verildi. Realizm, parnasizm, gerçeküstüçülük, varoluşçuluk, vb. yüzmü görüş ve ürün ortallığı kapladı. İlgili olan buraya kadar saydığım türler yaşamı bunlara uygun olmayan bir sınıfa çocuklarını (işçiköylü) etkiledi. Şimdilerde bizde işçi sınıfının dünya görüşü doğrultusunda bir sanat oluşuyor. Siz sosyalist gerçekçi sanat diye ad koydunuz. Daha doğrusu bu görüşün ilkelere özen gösterdiniz. Bu doğrultuda öykücülerimiz ve onların yarıları konuşalım.

«Çok şey konuşuldu. Konuşulacak. Konuşmanın özü önemli. Konuşmaya yöneltilen bakış açısı önemli. Sorunu çözmeye yönelik önemli. Çözümle, diktikten sonra bu doğrultuda ürün oluşturulmasına katkıda bulunmak önemli. Bu doğrultuda çalışırsak sanata, yaşama katkıda bulunmaktan söz edilebilir. Kaldı ki sanatçı ortaya koyduğu ürününü yayınlama sorunu ile karşı karşıya. Şimdi bu sorun çözümlenmeden sanatçı, sanatın sorunlarını çözmüş pek büyük bir iş yapmış sayılmıyor. Ya da sayılmamalı. Kuşkuyla yer yok elbette. . . oturup duracak değiliz Zorlayacağız koşullarımız. Ürünlerimizi oluşturacağız. Bugün oluşturduğumuz ürünün özünü de, elbetteki Sosyalist Gerçekçilik oluşturacağız. Şimdi bu çok genel bir ad. Ne anlıyoruz Sosyalist gerçekçilikten? Ürünümüze bu nasıl yansiyacak? Ne diyorduk dün. Toplumculuk. Toplumcu gerçekçilik. Ama bunlar, emperyalizm çağında ezilen halkların, sınıfların kavgasını, sevgisini, üzüntüsünü, coşkısını tam olarak karşılamıyor. Nika ragu'nun, Angola'nın yaşadığı olayları ancak sosyalist dünya görüşüyle açıklamak olanaklı. Elbetteki bu dünyamız insanına yönlendiriciliği, etkileyciliği, değiştirmeyi sağlayacak olan da bu dünya görüşünün, sanata sunduğu; sosyalist gerçekçi sanat ilkesidir. Bugün bu tartışmaları bir çok arkadaş yürütüyor. Ürünlerini oluştururken bu bakış açısının kılavuzluğuna gereksinim duy-

yorlar. Hani sanatçının yanı sıra olması ilgili bir olay. Yeni, kimi yazacaksınız? Bu sorulara yanıt verdiğiniz zaman yanlı oluyorsunuz. Eğer sanata özen gösteriyorsanız, önem veriyorsanız! Ülkemizde bugün, bireyciliği savunan, bireyin sorunlarını gündeme getiren sanatçılar var; toplumculuğu savunup bireyin sorunlarını anlatan sanatçılar var. Sosyalistlik adına bireycilik yapanlar var. Bir de bizim gibi Sosyalist Gerçekçi Sanatçı ülkemiz koşullarında yatığını oluşturmaya çalışanlar, orda yerini almaya çalışanlar var.»

Geçen yıl iki çalışmamız yayınlandı. «Oyunun İç», dergilerde yayınlanmamış çalışmamızdı. «Sürgün Meyyeye Durdu», hiç bir yerde yayınlanmadı. Bu yayınlanma olayı ile ilgili söyleyecekleriniz var mı?

«Bir sanatçının mutlu olabileceği olaylardan belki de en büyüğü ürününün yayınlanmasıdır. Ama ülkemizde bu olay o denli zor ki... Yani ekonomik yapı özellikle sanatı, yayını tehdit etmektedir. İktidarlar buna özellikle özen gösteriyorlar. Elbette bu işe para yatan yayıncı da kara yönelik eserlere yöneliyor. Hani burda okuru yozlaştırma yatıyor. Ya yeni tutarlı olsa, ille de öykü yayınlansa ille de Türk öykücüsü yayınlansa, zarar mı edecek? Kesinlikle hayır. Ama onca bunnun gereği yok. Kola olan, kâh olan önemli. Bun dağ ki, biz de böyle düşünen yayıncıyı suçlayamayız. Ama okumaya sevdalanmış kitleler, önüne bir şeyler koyduğunuz zaman burun kıvrıyıyor. Sözü gelimi Oyunun İç, kısa sürede tükenmiş. Çok iyi bir dağıtım yapıldığından değil. Aracı katmadan direkt okuyana kitap sunulduğu için. Sürgün Meyyeye Durdu'nun durumu bitmiyor. Ama sorun pazarlama sorunu. Propaganda sorunu...»

Pek şimdiniz ne yapıyorsunuz? Çalışmalarınız ne boyutlarda? Nasıl çalışmalar yapmayı düşünüyorsunuz, ya da yapıyorsunuz?

«Hazırladığım iki öykü kitabım var. Bir masal kitabım var. Onlardaki eksiklikleri atmaya çalışıyorum. Roman çalışmalarım var. Toplumcu içindeki çeşitli kesimlerin, kişilerin neden etkin olduklarını koymaya çalışıyorum. Yani yaşam sürüyor. Yani herkes uğraşı doğrultusunda yaşama meyvelerini vermeye çalışıyor. Şimdi ne dese boş. Günlü gelince göreceğiz bir bir...»

HALKEVLERİ Genel Merkezi Tarafından Yayınlanır

SAHİBİ: HALKEVLERİ adına Ahmet YILDIZ

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ: Özkan YILDIRIM

PIYATI: 500 Kır.

YAZIŞMA ADRESİ: İnkilâp Mah. Fırat Sokak No: 4
(Ankara Valiliği arkası) Ulus-ANK.
Tel: 24 37 11 - 10 60 79

BASILDIĞI YER: HALKEVLERİ Basımevi/Tel: 17 65 53